

ИНФОРМАЦИЯ ОТНОСНО УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ПОДАВАНЕ НА СИГНАЛИ СЪГЛАСНО ЗАКОНА ЗА ЗАЩИТА НА ЛИЦАТА, ПОДАВАЩИ СИГНАЛИ ИЛИ ПУБЛИЧНО ОПОВЕСТЯВАЩИ ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАРУШЕНИЯ

Със Закона за защита на лицата, подаващи сигнали или публично оповестяващи информация за нарушения (ЗЗЛПСПОИН), Обн., ДВ, бр. 11 от 2023 г., в сила от 04.05.2023г., се уреждат условията, редът и мерките за защита на лицата в публичния и в частния сектор, които подават сигнали или публично оповестяват информация за нарушения на българското законодателство или на актове на Европейския съюз (ЕС), които застрашават или увреждат обществен интерес и правото на ЕС, както и редът и условията за подаване и разглеждане на такива сигнали или публично оповестена информация.

Основната цел на ЗЗЛПСПОИН е гарантиране на ефективна защита на лицата в публичния и частния сектор, които подават сигнали или публично оповестяват информация за нарушения на българското законодателство или на актове на ЕС, **станала им известна при или по повод изпълнение на трудовите или служебните им задължения или в друг работен контекст.**

Настоящата информация цели да запознае работещите в/с Националната здравноосигурителна каса с възможностите, с които разполагат за подаване на сигнали за незаконна дейност, злоупотреби и всякаква друга информация за нарушения в НЗОК, в качеството на работодател, съгласно закона.

„Информация за нарушение” по смисъла на ЗЗЛПСПОИН е информация, включително основателни подозрения, за действителни или потенциални нарушения, които са извършени или е много вероятно да бъдат извършени в организацията, в която работи или е работило сигнализиращото лице, или в друга организация, с която то е или е било в контакт по време на работата си, както и за опити за прикриване на нарушения.

Законът се прилага по отношение на сигнали или публично оповестяване на информация за следните правонарушения:

- нарушения на българското законодателство или на актове на ЕС в определени области, включително, но не само обществени поръчки, финансови услуги, предотвратяване на изпирането на пари и финансирането на тероризма, безопасност и съответствие на продуктите, безопасност на транспорта, опазване на околната среда, безопасност на храните и фуражите, здравето на животните и хуманното отношение към тях, общественото здраве, защита на потребителите, защита на неприкосновеността на личния живот и личните данни, и сигурност на мрежите и информационните системи.

- нарушения, които засягат финансовите интереси на ЕС, и нарушения на правилата на вътрешния пазар, включително правилата на ЕС и българското законодателство относно конкуренцията и държавните помощи.

- нарушения, свързани с трансгранични данъчни схеми, чиято цел е да се получи данъчно предимство, което противоречи на предмета или на целта на приложимото право в областта на корпоративното данъчно облагане.

- извършено престъпление от общ характер, за което сигнализиращото лице е узнало във връзка с извършване на своята работа или при изпълнение на служебните си задължения.

- нарушения на българското законодателство в областта на правилата за заплащане на дължими публични държавни и общински вземания, нарушения на трудовото законодателство и на законодателството, свързано с изпълнението на държавна служба.

Терминът „**подаване на сигнали за нарушения**“ се използва, за да опише разкриване, от страна на служител или друго лице, на предполагаемо нарушение в организацията, за която работи – в случая НЗОК (ЦУ на НЗОК/съответна РЗОК).

Каналът за вътрешно подаване на сигнали за нарушения е процесът, при който на даден служител се предлага правна защита, когато той подава информация за нарушения относно организацията, за която работи. Това може да бъде: неправомерно поведение или неправилно според сигнализиращия състояние на нещата в самата организация, или поведение, което представлява нарушение на законите, посочени в ЗЗЛПСПОИН, или други актове на Европейския съюз, или поведение, което представлява опасност за обществото или финансовата система.

Сигналите за нарушения трябва да се отнасят за **защита на обществения интерес** и може да се отнася до злоупотреби, неправомерни действия, риск или незаконни производства, което вреди или създава риск от увреждане на **отделни лица, по-широката общност или заобикалящата среда**.

Дали даден сигнал е **в обществен интерес**, респ. в интерес на НЗОК - работодател, зависи от:

- броя на засегнатите хора;
- естеството и въздействието на нарушението;
- кой е нарушителят.

Това означава, че сигналът трябва да преследва въздействие, **което е по-широко** от личните конфликти на служителя с друг служител. Лични оплаквания, свързани с работата, не отговарят на изискванията на защита съгласно ЗЗЛПСПОИН.

Кой може да подаде сигнал?

Сигнал може да подава **физическо лице** за нарушение, станало му известно **в качеството му на:**

1. работник, служител, държавен служител или друго лице, което полага наеман труд, независимо от характера на работата, от начина на заплащането и от източника на финансирането;
2. лице, което полага труд без трудово правоотношение и/или упражнява свободна професия и/или занаятчийска дейност;
3. доброволец или стажант;
4. съдружник, акционер, едноличен собственик на капитала, член на управителен или контролен орган на търговско дружество, член на одитния комитет на предприятие;
5. лице, което работи за физическо или юридическо лице, негови подизпълнители или доставчици;
6. кандидат за работа, участвал в конкурс или друга форма на подбор за постъпване на работа и получил в това качество информация за нарушение;
7. работник или служител, когато информацията е получена в рамките на трудово или служебно правоотношение, което е прекратено към момента на подаване на сигнала или на публичното оповестяване.

Защита по ЗЗЛПСПОИН се предоставя и на всяко друго сигнализиращо лице, което подава сигнал за нарушение, станало му известно в **работен контекст**.

Защита по ЗЗЛПСПОИН се предоставя и на:

1. лица, които помагат на сигнализиращото лице в процеса на подаване на сигнал;
2. лица, които са свързани със сигнализиращото лице и които могат да бъдат подложени на репресивни ответни действия поради сигнализирането;
3. юридически лица, в които сигнализиращото лице притежава дялово участие, за които работи или с които е свързано по друг начин в **работен контекст**.

„**Работен контекст**“ са настоящи или минали работни дейности в рамките на дейността на дружеството, чрез които, независимо от тяхното естество, лицата получават информация за нарушения.

Защита се предоставя и на лица, свързани със сигнализиращото лице, като колеги или роднини без ограничение в степените.

Ред за подаване на сигнали:

Сигнали могат да се подават до служителя, отговарящ за разглеждането на сигнали, писмено чрез електронна поща: zzlpspoin@nhif.bg, или устно. Устното подаване на сигнал може да се осъществи по искане на сигнализиращото лице - чрез лична среща в уговорен между страните подходящ срок.

Когато подават сигнал – независимо под каква форма, сигнализиращите лица следва да опишат детайлно случая, включително да посочат времето и мястото на нарушението, да посочат по възможност имена на лица, които може да са били свидетели на случая или по възможност да представят допълнителна информация, свързана със случая, както и по възможност да посочат всякаква друга информация и доказателства, които могат да бъдат полезни при разследването на сигнала.

Не се образува производство по анонимни сигнали.

Приемането, администрирането и безпристрастното разследване на сигналите се извършва само от упълномощени за това служители, действащи като „компетентни лица“ да извършат вътрешна проверка, съгласно законодателството за защита на лицата, сигнализиращи за нередности. Техните имена и длъжност са определени в заповед на работодателя.

Писменият сигнал се подава чрез попълване на формуляр, по образец, утвърден от националния орган за външно подаване на сигнали (Комисия за защита на личните данни), който съдържа най-малко следните данни:

1. трите имена, адрес и телефон на подателя, както и електронен адрес, ако има такъв;
2. имената на лицето, срещу което се подава сигналът, и неговата месторабота, ако сигналът се подава срещу конкретни лица и те са известни;
3. конкретни данни за нарушение или за реална опасност такова да бъде извършено, място и период на извършване на нарушението, ако такова е извършено, описание на деянието или обстановката и други обстоятелства, доколкото такива са известни на сигнализиращото лице;
4. дата на подаване на сигнала;
5. подпис, електронен подпис или друга идентификация на подателя.

Образецът на Формуляр е достъпен на адрес: https://www.cdpd.bg/?p=sub_rubric&aid=282.

Устният сигнал се документира чрез попълване на формуляр от служителя, отговарящ за разглеждането на сигнали, който предлага на подаващия сигнала да го подпише при желание от негова страна.

Националната здравноосигурителна каса гарантира, че системата (каналът) за вътрешно подаване на сигнали отговаря на изискванията на закона.

Националната здравноосигурителна каса гарантира, че служителите, отговарящи за разглеждането на сигналите и всички други лица, имащи достъп до сигналите, са ограничен брой, обучени са специално за тази цел и са поели всички законови ангажменти да пазят поверителността на данните и конфиденциалността на случая, до който са станали свидетели.

Лицата, засегнати от сигнала, имат право на справедливо отношение по време на вътрешната проверка. Това включва безпристрастна и обективна оценка на съответните факти, забрана за дискриминация и защита на личните данни, както е предвидено в приложимите правни разпоредби.

Всеки сигнал се проверява по отношение на неговата достоверност.

Не се разглеждат сигнали, които не попадат в обхвата на ЗЗЛПСПОИН и съдържанието на които не дава основания да се приемат за правдоподобни.

Сигнали, които съдържат очевидно неверни или заблуждаващи твърдения за факти, се връщат с указание към подателя за поправка на твърденията и за **отговорността, която той носи за набеждаване.**

На сигнализиращото лице ще бъде предоставена **обратна информация за предприетите действия** в срок не по-дълъг от три месеца след потвърждаването на получаването на сигнала.

Лице, подаващо сигнал за нарушения чрез вътрешния канал, има право на защита, при условие че:

1. е имало основателна причина да счита, че подадената информация за нарушението в сигнала е била вярна към момента на подаването ѝ и че тази информация попада в обхвата на чл. 3 от ЗЗЛПСПОИН;

2. е подало сигнал за нарушение при условията и по реда на ЗЗЛПСПОИН.

Защита по ЗЗЛПСПОИН се предоставя на сигнализиращото лице, което по смисъла на закона е физическо лице, което подава сигнал или публично оповестява информация за нарушение, станало му известно в работен контекст, включително в качеството му на работник, служител, държавен служител, лице, което упражнява свободна професия, стажант, лице, което работи за физическо или юридическо лице, негови подизпълнители или доставчици, кандидат за работа, съдружници, акционери, членове на органи за управление и контрол и други.

Законът забранява всяка форма на ответни действия спрямо сигнализиращите лица и другите лица, ползващи защита, имащи характера на репресия и поставящи ги в неблагоприятно положение, както и заплахи или опити за такива действия.

Формите на ответни действия включват, но не се ограничават до уволнение, понижаване в длъжност или забавяне на повишение в длъжност, изменение на мястото или характера на работата, намаляване на възнаграждението, отрицателна оценка на работата, включително в препоръка за работа, налагане на дисциплинарно наказание, дискриминация, предсрочно прекратяване на договор, вреди, включително за репутацията на лицето, или финансови загуби, включително загуба на бизнес и загуба на доход, прекратяване на лиценз или разрешение.

В случай на нарушение на тази забрана сигнализиращото лице има право на обезщетение за претърпените имуществени и неимуществени вреди. Причинени на сигнализиращото лице вреди във връзка с подадения от него сигнал или публично оповестената информация, се считат за причинени умишлено до доказване на противното.

Законът предвижда различни по размер санкции за нарушаване на задълженията, предвидени в него, които в зависимост от вида на нарушението варират от 400 лева до 20 000 лева за юридически лица.

Предвидена е и глоба в размер от 3 000 лева до 7 000 лева за лице, за което е установено, че съзнателно е подало сигнал или оповестило публично **невярна информация.**

Сигнали за нарушения могат да бъдат подавани и до **националния орган за външно подаване на сигнали – Комисия за защита на личните данни:** <https://www.cpdp.bg/>